

**PROGRAM ORIENTUES
PËR PËRGATITJEN E PROVIMIT KOMBËTAR
TË MATURËS SHETËRORE**

PËR ARSIMIN E MESËM

NË LËNDËN:

GJUHE ITALIANE

VITI MËSIMOR 2008-2009

Tiranë, 2009

I. UDHËZUES I PËRGJITHSHËM MBI PROGRAMIN E PROVIMIT KOMBETAR TË MATURËS SHTETËRORE PËR LËNDËN E ITALISHTES DHE MBI PËRDORIMIN E TIJ NGA MËSUESIT

Programi orientues i provimit kombëtar të maturës shtetërore për gjuhën italiane përmban në mënyrë të përmbledhur sasinë e njohurive dhe shprehive të fituara gjatë gjithë procesit mësimor në këtë lëndë në katër vitet e shkollës së mesme, si në aspektin tematik ashtu edhe në aspektin gjuhësor e funksional. Mësimi i gjuhës italiane ndihmon në mënyrë të veçantë formimin e përgjithshëm të nxënësit, duke mundësuar pajisjen e tij me një mjet shprehës më tepër, me teknikat dhe metodologjinë e përshtatshme komunikative që do t'i shërbejnë për t'u bërë pjesë e shkëmbimeve të shumëllojshme në situata të larmishme jetësore, si dhe një mjet më shumë për të njohur botën dhe për të pasuruar dijet. Për hartimin e këtij programi orientues u patën parasysh korniza kurrikulare e gjuhëve të huaja, standardet e gjuhës së huaj në arsimin parauniversitar, programet e katër viteve të shkollës së mesme si edhe tekstet me të cilat zhvillohet mësimi i gjuhës italiane në shkollat e mesme të përgjithshme. Ky program iu nënshtrua diskutimit me mësuesit më me përvojë të rrethit të Tiranës dhe u arrit në përfundimin se nxënësit janë në gjendje të përballojnë nivelin B1+ të Kuadrit të përbashkët evropian të referencës për gjuhët.

Synimet e programit

Me anë të këtij programi orientues synohet:

- të ndihmohen nxënësit maturanë në përgatitjen e provimit të gjuhës italiane si një lëndë me zgjedhje si edhe mësuesit për të dhënë orientimet e duhura në punën përgatitore me nxënësit.

- vlerësimi i njëkohshëm i dy përbërësve të aftësisë së komunikimit, të cilët përbëjnë dy konceptet bazë të kësaj aftësie: të kuptuarit dhe të shprehurit me shkrim.
- të jepen orientime për hartuesit e testeve të provimit kombëtar të maturës shtetërore për gjuhën italiane si lëndë me zgjedhje.
- vlerësimi i të kuptuarit dhe të shprehurit me anë të strukturave gjuhësore bazë, në aspektin e tyre morfologjik, sintaksor, leksikor dhe funksional.
- aftësia për të përdorur njohuritë gjuhësore në mënyrë të pavarur, korrekte dhe në përputhje me situatat e larmishme të komunikimit.

Udhëzime praktike mbi përdorimin e programit

Mësuesit dhe nxënësit që do të përdorin këtë program duhet të kenë parasysh faktin që në provim nxënësit do të përballen me një tekst krejt të ri mbi të cilin do të punohet, por tematika, strukturat gramatikore si edhe aktet e komunikimit do të jenë po ato që janë studiuar gjatë katër viteve.

Mësuesi do të kujdeset që nxënësit të përvetësojnë një sasi të gjerë e të konsiderueshme njohurish leksikore që ngërthejnë në mënyrë përgjithësuese temat e përfshira në program. Kur flitet për tematikën (p.sh. jeta dhe vepra e personazheve të famshëm, p.sh. Michelangelo, Fellini e Verdi etj), nuk do të thotë që në provim do të punohet i njëjti tekst që ndodhet në njërin nga librat e katër viteve. Do të zgjidhet një tekst i ri me të njëjtën tematikë, mbi të cilën nxënësi duhet të jetë në gjendje të përgjigjet.

E njëjta praktikë duhet të ndiqet edhe për konceptet gramatikore. Mësuesi duhet t'i përgatisë nxënësit që të jenë të aftë të zgjidhin ushtrime gramatikore në një kontekst të ri dhe në situata të ndryshme nga ato që janë paraqitur në librat e katër viteve duke përdorur të mësuarit induktiv dhe deduktiv (duke dhënë shembuj praktike për të përforcuar konceptin gramatikor të mësuar më parë dhe anasjelltas).

Aktet e komunikimit dhe funksionet gjuhësore do të jenë po ato që janë studiuar gjatë katër viteve, por të përdorura në mënyrë përgjithësuese në situata të larmishme nga të gjitha fushat e jetës.

Mësuesi duhet të përgatisë dhe aftësojë nxënësit në të shprehurit me shkrim me qëllim që ata: të dinë të lidhin fjalë në fjali, fjalitë në paragrafë dhe paragrafët në ese me një lidhje koherente; të dinë të përmbledhin me shkrim një përvojë

personale duke shprehur ndjenjat dhe reagimet e tyre në një tekst koherent dhe të argumentuar.

II. KONCEPTET BAZË, NJOHURITË DHE SHPREHITË

Në provimin e maturës shtetërore, nxënësit do të vlerësohen për dy aftësitë gjuhësore:

Të kuptuarit me shkrim (leximi dhe kuptimi i një dokumenti të shkruar)

Vlerësimi i këtij komponenti do të bëhet mbi bazën e një teksti të panjohur mbi të cilin do të ndërtohen ushtrime kuptimore.

Nxënësi duhet të jetë në gjendje të lexojë dhe të kuptojë në mënyrë globale tekste për të gjetur informacionin e dëshiruar; për të mbledhur informacione nga pjesë të ndryshme të një teksti apo nga tekste të ndryshme për të përmbushur një detyrë të caktuar. Nxënësi duhet të kuptojë përshkrimin e ngjarjeve, ndjenjave, të zbulojë përfundimet kryesore të një teksti argumentues, të zbulojë skemën argumentuese të ndjekur për parashtrimin e një problemi, të zbulojë thelbin e një artikulli gazete të thjeshtë e të shkruar qartë, të kuptojë udhëzime, fletëpalosje, formularë, biografi etj.

Në një pjesë leximi nxënësi duhet të dallojë faktin nga opinioni, duke përdorur informacion të saktë, argumenta dhe pikëpamje që të jenë koherente.

Është e rëndësishme që ai të dallojë informacionin thelbësor nga ai i parëndësishëm, duke vendosur kritere për gjykim, analizë dhe nxjerrje konkluzionesh rreth një çështje të caktuar.

Ne menyre te permbledhur kjo aftesi perfshin:

- kuptimin global të tekstit
- kuptimin përzgjedhës: gjetjen e informacioneve apo të dhënave specifike që kërkohen.
- përgjigjen e pyetjeve rreth përmbajtjes së tekstit.
- kuptimin e thelluar të tekstit: zbulimin e të pashprehurës, asaj që nënkuptohet apo qëndrimin e autorit.
- formimin e një kuptimi të përgjithshëm.
- marrjen dhe përzgjedhjen e informacionit të duhur brenda një teksti të caktuar.
- reflektimin mbi përmbajtjen e një teksti dhe vlerësimin se sa me vend janë disa elemente të informacionit.
- zhvillimin e aftësisë interpretuese duke bërë një përfundim logjik.
- gjetjen e një informacioni sinonim.
- zhvillimin e aftësisë interpretuese duke bërë identifikimin dhe paraqitjen e elementëve provues.
- reflektimin mbi përmbajtjen e një teksti duke u bazuar mbi disa vlera dhe bindje për të dhënë një gjykim në lidhje me moralin e një historise.
- zgjidhjen e ushtrimeve leksikore dhe gramatikore rreth tekstit.

1. Të shprehurit me shkrim

Në provimin e maturës nxënësi duhet të jetë në gjendje të prodhojë tekste të shkruara mbi një gamë të gjerë temash duke i lidhur elementët në mënyrë lineare, duhet të jete në gjendje të beje përshkrime të hollësishme mbi tema të njohura, të tregojë me shkrim përvojat e tij duke përshkruar ndjenjat dhe reagimet e tij, të përshkruajë një ngjarje, një udhëtim real apo imagjinar, të tregojë një histori, të shkruajë një ese të shkurtër e të thjeshtë mbi tema të ndryshme, të shkruajë një letër personale apo zyrtare, të beje komentin e një filmi shkurt e qartë, të shkruajë një informacion duke u nisur nga shënimet e marra etj.

Për vlerësimin e kësaj aftësie nxënësi duhet të paraqesë një produkt të shkruar prej 120-180 fjalësh, në të cilin të zhvillojë një temë mbi një çështje me interes të përgjithshëm e duke marrë shkas nga pjesa e panjohur ose që nuk ka lidhje me të.

- Të shprehurit me shkrim do të mbulojë një gamë të gjerë temash të njohura e komplekse të cilat janë trajtuar gjatë mësimeve në katër vitet.
- Nxënësi duhet të paraqesë një produkt të shkruar saktë nga ana gramatikore dhe sintaksore (letër zyrtare apo personale, paragrafë të lidhur në mënyrë logjike).
 - të lidhe në mënyrë koherente informacione nga burime të ndryshme.
 - të shprehe pikëpamjet e tij në formë të argumentuar.
 - të përdore një repertor të gjerë leksikor.
 - të bëjë komente me shkrim për probleme të ndryshme.
 - Të dijë të organizojë mirë përmbajtjen e punës me shkrim duke qenë gjithnjë në koherencë me temën e dhënë.
 - Të vendosë dhe të ruajë një këndvështrim të vetin dhe origjinal për temën mbi të cilën do shkruajë.
 - Të dijë të shkruajë paragrafë të plotë në të cilët të ketë detaje dhe informacione specifike për temën e dhënë.
 - Të dijë të ruajë rendin e mendimeve në gjithë pjesën e shkruar.
 - Të përdorë tipe dhe gjatësi të ndryshme fjalish.

2. Njohuritë

Njohuritë kryesore leksikore që nxënësi ka marrë gjatë katër viteve të shkollës së mesme, janë paraqitur përmes përmbajtjes tematike të këtij programi, e cila zhvillohet më poshtë e ndarë në fusha dhe nënfusha sipas tematikës së zhvilluar në shkollën e mesme. Në program paraqiten edhe elementët gramatikorë të

përmbledhur në materialin morfosintaksor që është zhvilluar e përvetësuar gradualisht gjatë katër viteve të shkollës së mesme.

3. Shprehitë

Shprehitë kryesore që nxënësi ka fituar gjatë katër viteve të shkollës së mesme janë dhënë përmes akteve dhe funksioneve komunikative që përmban programi i shkollës së mesme përmes të cilit nxënësi aftësohet t'i ripërdorë në situata të reja e të larmishme komunikimi.

Ndarja e peshës sipas fushave

FUSHAT	Përqindja
1. Të kuptuarit me shkrim	40 %
2. Leksiku dhe gramatika	40 %
3. Të shprehurit me shkrim	20 %

Tipet e ushtrimeve të rekomanduara për çdo fushë

- FUSHAT
- Të kuptuarit me shkrim (comprensione scritta)

<ul style="list-style-type: none"> - pyetje mbi përmbajtjen e tekstit, - ushtrime me plotësim të vendeve bosh, - ushtrime me përgjigje po/jo - ushtrime të tipit e saktë / e pasaktë - ushtrime me disa zgjedhje - renditja e paragrafëve të ngatërruar, sipas logjikës dhe koherencës - gjetja e një informacioni në një tekst, - gjetja e idesë kryesore të një teksti, - gjetja e një informacioni nga tekste të ndryshme etj.
<ul style="list-style-type: none"> - Leksiku dhe gramatika (lessico e grammatica) - ushtrime me zëvendësim, - ushtrime transformimi, - ushtrime me shumë zgjedhje, - ushtrime me plotësime vendesh bosh, - ushtrime me ndërtim fjalish, - bashkim fjalësh me kuptimin, gjetje gabimesh, bashkim i funksionit me strukturën përkatëse, - gjetja e sinonimeve, antonimeve, - Shprehja e të njëjtit kuptim me fjalë të tjera, parafrazime, etj.
<ul style="list-style-type: none"> - Të shkruarit - të shprehurit në formë dialogu - formulim pyetje / përgjigje - plotësim frazash - letër personale - letër zyrtare - mesazh - radhitje paragrafësh sipas koherencës - hartim me pika referimi - përmbledhje, koment - tregim; koment etj.

PËRMBAJTJA E PROGRAMIT

Fushat tematike dhe leksiku

Kjo rubrikë e programit përfshin sferën tematike dhe leksikun të cilat janë të zhvilluara në programin e shkollave të mesme. Ato reflektojnë ngushtësisht interesat dhe motivimin e nxënësve, dhe rrokin gjithë sferën e marrëdhëneve *familje-shoqëri-nxënës*, sferën publike dhe sferën profesionale si edhe aspektin kulturor e qytetërimin.

Përmbajtja tematike e programit është mbështetur në programin e zhvilluar gjatë katër viteve të shkollës së mesme, por edhe në tekstet shkollore për gjuhën italiane. Tematika e parashikuar për provimin e maturës përfshin temat bazë sipas kurrikulës dhe programeve si edhe nëntemat që gjenden në tekstet e gjuhës italiane për shkollën e mesme.

IO QUALE INDIVIDUO

- Dati personali
- il corpo, l'igiene, l'aspetto, la salute
- abbigliamento
- attività quotidiana

-

IL MONDO PERSONALE

- -La famiglia
- -l'abitazione
- Cibi e bevande
- gli amici

IL MONDO CIRCOSTANTE

- la scuola
- tempo libero e sport
- natura ed ambiente
- denaro e spese
- ambienti pubblici
- viaggi e vacanze

MONDO DELL'INFORMAZIONE E DELLA CULTURA

- mass-media
- conoscenza sul paese e l'interculturale

AREE GENERALI

- Le misure
- Rapporti nello spazio
- Rapporti nel tempo
- Qualita' personali
- Qualita' fisiche

Leksiku

Në bazë të tematikes, përzgjidhet dhe integrohet në të përmbajtja leksikore e domosdoshme, aktet gjuhësore si dhe strukturat gramatikore që mundësojnë realizimin e kuptimit të teksteve të larmishme si edhe të shprehurit me shkrim për tema të larmishme të njohura. Nxënësi duhet të zotërojë një repertor leksikor të mjaftueshëm për të përballuar me sukses kuptimin e dokumenteve në gjuhën italiane dhe për t'u shprehur lirshëm e saktë me shkrim.

Aktet dhe funksionet komunikative

Propozohen aktet dhe funksionet e mëposhtme të cilët do të shërbejnë si mjete orientuese për nxënësit, dhe hartuesit e tezës së provimit.

- Domandare e rispondere sulla salute.
- informarsi e dare informazione
- descrivere una persona
- proporre, suggerire, consigliare,
- accettare, invitare,
- chiedere per ottenere e trattare
- chiedere un favore
- chiedere una opinione
- esprimere accordo e disaccordo
- esprimere dubbio o ipotesi
- chiedere aiuto a qualcuno
- esprimere rincrescimento
- descrivere qualcosa

- raccontare un fatto

Elementët dhe strukturat gramatikore

Për një komunikim të saktë nga ana gramatikore si me gojë ashtu edhe me shkrim, sygjerohen strukturat dhe çështjet gramatikore si më poshtë:

- Articolo determinativo e indeterminativo (L'italiano e l'Italia 1, unita' 2, 3)
- Uso dell'articolo (L'italiano e l'Italia 2, unita' 11)
- Nome (L'italiano e l'Italia 1, unita' 6)
- Aggettivo.(L'italiano e l'Italia 1, unita 7)
- Gradi dell'aggettivo.(L'italiano e l'Italia 2, unita' 8)
- Aggettivi e pronomi possessivi. (L'italiano e l'Italia1, unita' 9)
- Pronomi diretti ((L'italiano e l'Italia 1, unita 11), indiretti e accoppiati. (L'italiano e l'Italia2, unita'2, 5)
- Tempi dell'indicativo : Presente, - are, (L'italiano e l'Italia 1, unita' 3),
- Tempi dell'indicativo : Presente - ere (L'italiano e l'Italia 1, unita' 5)
- Tempi dell'indicativo : Presente - ire (L'italiano e l'Italia1, unita' 6)
- Verbi irregolari e servili(dovere, potere, volere) (L'italiano e l'Italia1, unita' 9, 12)
- Tempi dell'indicativo : pass.prossimo. (L'italiano e l'Italia1, unita' 13, 15)
- Tempi dell'indicativo : Imperfetto. (L'italiano e l'Italia 2, unita' 4)
- Tempi dell'indicativo : passato remoto. (L'italiano e l'Italia 2, unita' 12, 13)
- Tempi dell'indicativo futuro. (L'italiano e l'Italia 2, unita' 1)
- Preposizioni. (L'italiano e l'Italia1, unita' 4, 5 ,7)
- Uso delle preposizioni. (L'italiano e l'Italia4, unita' 12)

- Pronomi relativi. (L'italiano e l'Italia 2,3, unita' 9. 3)
- Gli interrogativi(chi, che, dove, quanto, quale ecc). (L'italiano e l'Italia 1. 3, unita' 8. 9)
- Condizionale semplice e composto. (L'italiano e l'Italia 2, 3, unita' 9, 10)
- Imperativo. (L'italiano e l'Italia 2,3, unita' 6, 10)
- Congiuntivo presente: (L'italiano e l'Italia 3, unita' 2)
- Congiuntivo passato : (L'italiano e l'Italia 3, unita'4)
- Congiuntivo imperfetto : (L'italiano e l'Italia 3, unita' 3)
- Congiuntivo trapassato : (L'italiano e l'Italia 3, unita' 5)
- Uso del'congiuntivo : verbi irregolari. (L'italiano e l'Italia 3, unita' 7, 8)
- Modi indefiniti : participio, (L'italiano e l'Italia 4, unita' 1)
- Modi indefiniti : infinito, (L'italiano e l'Italia 4, unita' 5)
- Modi indefiniti : gerundio, , (L'italiano e l'Italia 4, unita' 6)
- Gli avverbi : (L'italiano e l'Italia 4, unita' 2)
- Discorso diretto e indiretto. , (L'italiano e l'Italia 4, unita' 9)
- Periodo ipotetico , (L'italiano e l'Italia 4, unita' 10)